

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 6 november – 12:00 uur d.d. 9 november

5.1.2e Directie Communicatie Vragen? Mail naar 5.1.5 @minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders met Covid-19 Nederlanders met mentale klachten 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici

Samenvatting

- De Amerikaanse verkiezingen verdringen de berichtgeving over corona. Afgelopen weekend en vanochtend zijn media relatief stil als het aankomt op corona-gerelateerde onderwerpen.
- Gedurende het weekend signaleren met name regionale media dat er sprake is van drukte (dat was alweer even geleden). 'Thuisblijfadvisie massaal genegeerd' kopt NOS zondagavond. Ondanks de oproepen van gemeenten, burgemeesters, boswachters en natuurorganisaties, gingen veel Nederlanders erop uit met het mooie weer. Het is druk in natuurgebieden en binnensteden. Desgevraagd geven dagjesmensen aan niet binnen te kunnen blijven met het mooie weer. Bovendien geven ze aan dat wat zij doen gewoon 'mag' volgens de huidige maatregelen. Hoogleraar gedragsverandering Rick van Baaren legt uit dat wat wel mag, aantrekkelijker wordt nu we bijna niks meer mogen; 'Een koffie halen is het nieuwe uitje'. Volgens NOS zitten prullenbakken in grote steden overvol door to-go-bekertjes.
- Friese zorginstellingen hebben acuut behoefte aan honderden nieuwe, tijdelijke, betaalde medewerkers. Er is een groot tekort aan personeel voor ouderen-, gehandicapten- en thuiszorg. Bert Bokma (Zilveren Kruis) ziet nu al tekorten en stelt dat als er nu niks gedaan wordt, de zorg zal moeten worden afgeschaald. Als het personeelstekort aanhoudt vreest hij dat ze zelfs geen mensen meer kunnen opnemen in de verpleeghuizen.
- 'Huisartsen steunen drukke ziekenhuizen' kopt AD op de voorpagina. Huisartsen willen de zorg voor coronapatiënten overnemen, zodat die eerder het ziekenhuis kunnen verlaten (zo'n twee dagen is de schatting). Vanaf vandaag gebeurt dat al in Amsterdam, maar ook elders willen artsen helpen om de ziekenhuizen te ontlasten. Volgens internist-infectioloog Marc van der Valk (Amsterdam UMC) is de impact groot: nieuwe patiënten kunnen eerder worden opgenomen en de reguliere zorg kan beter op peil worden gehouden. De Amsterdamse ziekenhuizen verwachten dat zo'n 50 Covidpatiënten per week voor vervoerd ontslag in aanmerking komen. LHV kijkt 'met interesse' naar de Amsterdamse samenwerking, maar pleit er niet voor om landelijk meer taken bij huisartsen neer te leggen.
- Twee signalen over mentale klachten in relatie tot de coronatijd. Het Rode Kruis meldt op basis van eigen onderzoek dat meer dan de helft van de Nederlandse jongeren moeite heeft om hulp te vragen aan een professional bij mentale klachten die te maken hebben met de coronatijd. Een grote groep jongeren vindt deze tijd zwaar, onder andere door het gebrek aan sociale contacten. Bijna 70% van de 16- tot 30-jarigen ziet nu op tegen de donkere wintermaanden, 30% maakt zich zorgen over de toekomst en 20% van de jongeren voelt zich eenzaam. 52% van de ondervraagde jongeren zegt moeite te hebben met praten over hun gevoelens. Huisartsen op de Veluwe zien een toename van het aantal mensen dat het mentaal zwaar heeft. Ook bij het Gelderse GGNet stijgt het aantal hulpvragen.
- In een brief aan minister van Ark schrijven de Stuurgroep Zwembranche en NOC*NSF dat de zwembaden de afgelopen periode hebben bewezen dat ze bezoekers een veilige omgeving kunnen bieden en ze noemen de sluiting van de zwembaden dan ook disproportioneel. Via de social kanalen van minister De Jonge wordt (nog altijd) opvallend veel kritiek geuit op het sluiten van zwembaden en niet laten doorgaan van zwemlessen, mensen begrijpen dit niet.

Karakterisering

- Satirische actualiteitenprogramma's (zoals Zondag met Lubach en Even tot hier) schenken dit weekend aandacht aan de logica van de genomen maatregelen. Er zijn vooral vragen over de routekaart, die duidelijkheid zou moeten geven, maar die niet wordt gevolgd. De genomen maatregelen staan niet in lijn met de maatregelen die de routekaart schetst.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Oorzaak

- Hoofd virologie van het Erasmus MC Marion Koopmans zegt dat het steeds vaker voorkomt dat mensen voor de tweede keer besmet raken. Volgens Koopmans zijn we 'de anekdotische gevallen' echt voorbij.

Scenario's

- OMT-lid Menno de Jong zegt dat Nederland ook na de gedeeltelijke lockdown rekening moet houden met zwaardere coronamaatregelen dan er deze zomer golden.

Informatiebehoefte
Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van minister De Jonge en VWS komen opmerkingen binnen over de nertsen. Kan er naar dit probleem worden gekeken? Het VK neemt maatregelen, wat doen we hier in Nederland? Sommigen stellen dat de nertsenfokkerijen weg moeten.

- Via de social kanalen van VWS wordt gevraagd of er duidelijk gecommuniceerd kan worden over het niet-dragen van mondkapjes door mensen die dit niet hoeven. Ook wordt gevraagd tot wanneer de mondkapjesplicht geldt.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Friese zorginstellingen hebben acuut behoefte aan honderden nieuwe, tijdelijke, betaalde medewerkers. Er is een groot tekort aan personeel voor ouderen-, gehandicapten- en thuiszorg. Bert Bokma, namens Zilveren Kruis verantwoordelijke voor de inkoop van de verpleegzorg in Friesland, ziet nu al tekorten en stelt dat als er nu niks gedaan wordt, de zorg zal moeten worden afgeschaald. Als het personeelstekort aanhoudt vreest hij dat ze zelfs geen mensen meer kunnen opnemen in de verpleeghuizen.
- 'Huisartsen steunen drukke ziekenhuizen' kopt AD op de voorpagina. Huisartsen willen de zorg voor coronapatiënten overnemen, zodat die eerder het ziekenhuis kunnen verlaten. Vanaf vandaag gebeurt dat al in Amsterdam, maar ook elders willen artsen helpen om de ziekenhuizen te ontlasten. Amsterdamse huisartsen trokken een paar weken geleden aan de bel, omdat zij meer betrokken willen worden bij de zorg voor coronapatiënten. De aanpak gaat de ziekenhuizen flink helpen, verwacht internist-infectioloog Marc van der Valk van Amsterdam UMC. Volgens hem kan het gemiddelde verblijf van Covidpatiënten (zeven à acht dagen) waarschijnlijk twee dagen worden verkort. Dat heeft een grote impact: zo kunnen nieuwe patiënten eerder worden opgenomen en de reguliere zorg beter op peil worden gehouden. De Amsterdamse ziekenhuizen verwachten dat zo'n vijftig Covidpatiënten per week voor vervoer ontslag in aanmerking komen. De Landelijke Huisartsenvereniging kijkt 'met interesse' naar de Amsterdamse samenwerking, maar pleit er niet voor om landelijk meer taken bij huisartsen neer te leggen. De huisartsenorganisatie dringt er wel op aan dat GGD's coronatestuitslagen direct aan huisartsen doorgeven. Huisartsen in Amsterdam die het te druk hebben om extra zorg te verlenen aan coronapatiënten worden daartoe niet verplicht.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Huisartsen zouden vaak geen idee hebben wie van hun patiënten zijn besmet met corona. Sommige GGD's geven de testuitslagen aan huisartsen door, sommige vragen mensen een positieve testuitslag zelf aan hun huisarts te melden. En dat gebeurt lang niet altijd. Huisarts Lieneke van de Griendt uit Schiedam: "Veel mensen denken blijkbaar: de dokters hebben het druk, ik zal maar niet bellen, maar daardoor is het in onze praktijk 40 procent rustiger dan normaal."
- Via de social kanalen van VWS komt het signaal binnen dat mensen die geen mondkapje hoeven te dragen, geweigerd worden in winkels en bij de huisarts, omdat niet duidelijk zou zijn dat zij een uitzondering op de regel zijn.
- Via de social kanalen van minister De Jonge komen signalen binnen dat BIG-geregistreerde verpleegkundigen niet nodig zouden zijn, terwijl 'van de daken zou worden geschreeuwd dat de druk in ziekenhuizen te hoog is'.

Mentale gezondheid

- Het Rode Kruis meldt op basis van eigen onderzoek dat meer dan de helft van de Nederlandse jongeren moeite heeft om hulp te vragen aan een professional bij mentale klachten die te maken hebben met de coronatijd. Een grote groep jongeren vindt deze tijd zwaar, onder andere door het gebrek aan sociale contacten. Bijna 70% van de 16- tot 30-jarigen ziet nu op tegen de donkere wintermaanden, 30% maakt zich zorgen over de toekomst en 20% van de jongeren voelt zich eenzaam. 52% van de ondervraagde jongeren zegt moeite te hebben met praten over hun gevoelens.
- Huisartsen op de Veluwe zien een toename van het aantal mensen dat het mentaal zwaar heeft. Ook bij de Gelderse geestelijke gezondheidsorganisatie GGNet stijgt het aantal hulpvragen. Huisarts Joost Siegelaar uit Apeldoorn denkt dat dat te maken heeft met de nieuwe beperkende maatregelen, waarvan niet duidelijk is hoelang ze voortduren.
- Uit onderzoek van de ggz-instellingen Lentis en GGZ Drenthe blijkt dat cliënten met een psychische kwetsbaarheid de eerste lockdown vaak als prettig hebben ervaren.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Vanwege een forse terugloop in passagiersaantallen (tot 30% van de normale bezetting), maar ook met het uitvalven van personeel door ziekmelding of quarantaine schrapte de NS vanaf deze maandag in de dienstregeling. Stapsgewijs wordt het aantal treinen teruggebracht naar 90% van de normale dienstregeling.
- Het Rode Kruis komt met tips voor jongeren om de lockdown-periode beter door te komen.
- ROAZ Euregio doet een oproep voor vrijwillige hulp in de Achterhoek en Twente. Er is meer hulp nodig van thuiszorg of mantelzorgers om Achterhoekers die uit het ziekenhuis komen te verzorgen.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- In verschillende natuurgebieden door het hele land (Almelo, meerdere in Brabant, Utrecht en Zalk) was het afgelopen weekend druk. In sommige natuurgebieden werd 'code rood' afgegeven. De parkeerplaatsen stonden vol, er werd in de berm geparkeerd en er stond file. Boswachters zagen de toenemende drukte ook al in de eerste lockdown, alleen loopt het nu de spuigaten uit, zegt Rein Zwaan, teamleider van de boswachters in provincie Utrecht.
- Ook schrijven meerdere regionale media over drukte in de binnensteden en zijn op sociale media berichten te lezen over drukte in bouwmarkten en woonboulevards. Voor sommige winkels staan de rijen met mensen die naar binnen willen tot buiten. Jan Megens, medewerker van de openbare, bewaakte fietsenstalling in Doetinchem, spreekt van een 'topdag voor deze tijd van het jaar'. "Ik heb niet het idee dat iedereen massaal thuisblijft, nee, integendeel", constateert Megens. In grote steden zitten prullenbakken overvol door to go-bekertjes die wandelaars achterlaten.

- De politie beëindigde dit weekend meerdere illegale feesten en samenkomsten (in o.a. Dordrecht, Leeuwarden, Mill, Schiedam, Sneek, Ulrum en Winsum). De politie deelde daarbij meerdere boetes uit vanwege het overtreden van de coronamaatregelen. Ook werd zaterdag een bruiloft afgebroken in Rotterdam-Zuid, de aanwezigen zijn beboet.
- Op last van de Apeldoornse burgemeester Ton Heerts is de McDonald's in Apeldoorn-Zuid zaterdag gesloten. Het restaurant handelde in strijd met de coronavoorschriften.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- De zwembranche vindt dat de zwembaden zo snel mogelijk weer open moeten. In een brief aan minister Van Ark schrijven de Stuurgroep Zwembranche en NOC*NSF dat de zwembaden de afgelopen periode hebben bewezen dat ze bezoekers een veilige omgeving kunnen bieden en ze noemen de sluiting van de zwembaden dan ook disproportioneel.
- De FNV roept de detailhandel op om dit jaar Black Friday, op 27 november, compleet over te slaan omdat zij het 'onverenigbaar' vindt met de huidige coronamaatregelen.
- De GGD roept scholieren op de CoronaMelder uit te zetten op school. Scholieren gaan onnodig in quarantaine als gevolg van meldingen op de CoronaMelder-app. "Dat krijg je als leerlingen de telefoons tijdens de les in een mand of een kluisje moeten doen", legt woordvoerder Jan Arendz uit.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Ic-arts Diederik Gommers stelt dat, om het coronavirus sneller onder controle te krijgen, een strengere en meer dwingende controle van mensen die in quarantaine moeten vereist is. Daarbij is het cruciaal dat je snel de uitslag kunt krijgen van een coronatest. Dat zegt hij in zijn podcast 'Vraag het Gommers'. Gommers denkt niet dat het altijd goed gaat als je mensen aanspreekt op de eigen verantwoordelijkheid, zoals premier Rutte dat doet. In andere landen zouden ze daar strenger in zijn.
- Burgemeester Mark Boumans van Doetinchem is niet enthousiast over nog verdergaande maatregelen. Volgens Boumans staat de 'spankracht' in de samenleving al onder druk vanwege de economische en maatschappelijke effecten van maatregelen. Maar als 'het nodig is, gaan we het doen', zegt hij.
- Via de social kanalen van minister De Jonge wordt kritiek geuit op de huidige maatregelen en dan vooral op het sluiten van zwembaden (en niet laten doorgaan van zwemlessen), mensen begrijpen dit niet.
- Via de social kanalen van VWS wordt een discussie gevoerd of de regels aangescherpt dienen te worden tot een complete lockdown. Via de kanalen van minister De Jonge wordt gediscussieerd over de avondklok.
- Via de social kanalen van minister De Jonge laat men weten niet tevreden te zijn over de testcapaciteit.

Kritiek vanuit medische hoek op 'testsamenleving' van VNO-NCW

- Vanuit de medische hoek klinkt kritiek op het plan van VNO-NCW om met een 'testsamenleving' zo snel mogelijk uit de economische en sociale 'coronamisère' te komen (zo schrijft De Telegraaf). Sjaak de Gouw, portefeuillehouder infectieziektebestrijding van GGD GHOR Nederland, vindt het geen goed idee. Volgens De Gouw kun je sneltesten simpelweg niet gebruiken voor mensen die nog klachtenvrij zijn. "Dan mis je mogelijk 60 procent van de besmettingen, omdat mensen te weinig virusdeeltjes bij zich hebben en er dus negatief uitkomen." Volgens hem riskeer je op die manier grote uitbraken. Mensen zonder klachten testen zou gedaan moeten worden met de uitgebreide PCR-test. De rest noemt hij 'simpelweg te onbetrouwbaar'. Bert Slagter, expert Complexe Systemen en lid van het Red Team, is 'technologisch wel optimistisch'. Slagter is pleitbezorger van grootschalig testen, en wijst op Slowakije – het eerste Europese land dat op nationaal niveau aan populatiebreed testen doet. "Ook met de foutmarge van de sneltesten, vind je meer besmettingen dan dat we nu doen." Dat zou twee dingen opleveren: inzicht in de besmettingsgraad en een dempende werking (doordat je besmette mensen er snel uifiltert). Volgens Slagter klinkt het plan mooi, maar ontbreekt het nog aan praktische uitwerking. Epidemioloog dr. Alexandra Brazinova coördineerde als hoofd van het Covid-comité aan de Comenius-universiteit in Bratislava het grootschalig testen van universiteitspersoneel namens de overheid. Zij is zeer kritisch over het gebruik van de zogeheten antigenentests die in Slowakije werden toegepast. "Die sneltests kunnen zeer nuttig zijn in de zorg, of bij strategische bedrijven, maar als je ze gebruikt voor grote groepen zonder symptomen, wordt de kans op fouten steeds groter. Je krijgt veel vals-negatieven en ook vals-positieven", waarschuwt zij.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Trends in vertrouwen in de maatregelen

- Rein Zwaan, teamleider van de boswachters in provincie Utrecht, vindt het verstandig dat mensen naar buiten gaan. "Mensen zijn van harte welkom om in de natuur hun hoofd leeg te maken en een frisse neus te nemen, maar ze moeten de drukke gebieden mijden en lokaal recreëren."
- Hoogleraar gedragsverandering aan de Universiteit Utrecht Rick van Baaren legt de drukte afgelopen weekend als volgt uit: "We mogen bijna niks meer. Dus dat wat wel mag, wordt aantrekkelijker. Een koffie to go halen is het nieuwe uitje." Volgens Van Baaren is het 'hartstikke gezond' om naar buiten te willen. Als je niet wil dat iemand naar buiten gaat, moet je het verbieden, stelt hij. "Dan luisteren mensen wel." De angst is afgenomen, denkt hij. "De urgentie is weg. Bij elk bericht dat de besmettingen afnemen, denken mensen: we kunnen wel weer wat." Om de urgentie te laten toenemen is het nodig om perspectief uit te stralen, zegt Van Baaren. "De regering speelt de angst-kaart. En zegt: dit doen jullie niet goed. Dat verwijtende is niet goed. Als de overheid laat zien dat ze er alles aan doet om de situatie op orde te krijgen, zullen meer mensen hun best doen."